

Mr. dr. E.R. Helder *

Een rechtsvorm voor sociaal ondernemerschap

Recent heeft een voorontwerp voor een wettelijke regeling van een maatschappelijke vennootschapsvorm ter consultatie gelegen. In dit artikel worden de knelpunten besproken, mede aan de hand van de reacties op het voorontwerp en in het licht van de voorgeschiedenis.

1. Consultatie

Op 7 mei 2021 sloot de open consultatieronde, die het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat had opengesteld met het oog op een voorgenomen wetsvoorstel voor de invoering van de rechtsvorm BvM. Op de website van het ministerie zijn bijna zestig reacties gepubliceerd.¹ Dat is een toename van 20% ten opzicht van de reacties op het Voorontwerp maatschappelijke onderneming in 2007.² In dit artikel ga ik in op de voorgeschiedenis en zal ik trachten de stand van zaken te evalueren.

2. Behoeftte aan een nieuwe rechtsvorm

In de laatste decennia van de twintigste eeuw wortelde de gedachte dat de statutaire doelomschrijving van een N.V. of een B.V. geen zwaarwegende betekenis had. De achterliggende doelstelling was immers voor elke vennootschap hetzelfde: het maken van winst.³ Statutaire doelomschrijvingen konden dan ook uitdijen tot lange opsommingen van allerlei activiteiten die winstgevend kunnen zijn. Doeloverschrijving (art. 2:7 BW) was – en is – waarschijnlijk voor de meeste ondernemingsbesturen geen zaak van dagelijkse alertheid.

De eerste roep om een eigen rechtsvorm voor ondernemerschap dat niet louter was gericht op het maken van winst, was niet een tegengeluid, maar juist gericht op het faciliteren van een zakelijke benadering van activiteiten die niet als commercieel werden beschouwd. Over sectoren als onderwijs, zorg en de sociale woningbouw werd nagedacht in markttermen, maar er was het inzicht dat instellingen in deze sectoren naar hun aard niet gefocust konden zijn op winstmaximalisatie. Zij hadden een

maatschappelijk doel. Om hun functioneren in een marktomgeving te duiden, werd de term maatschappelijke onderneming gebruikt.⁴ De behoefte aan een specifieke rechtsvorm voor de maatschappelijke onderneming kwam voort uit drie doelstellingen: zelfstandigheid ten opzichte van de overheid, gevarieerd aanbod van goederen en diensten en verantwoording aan belanghebbenden.⁵ De rechtsvorm diende daartoe te voldoen aan vijf kenmerken: herkenbaarheid, kapitaalbescherming, transparantie, intern toezicht en een geïnstitutionaliseerde dialoog met belanghebbenden.⁶

Het regeerakkoord van CDA en VVD uit 2007 (Balkenende IV) bevatte de aankondiging van een wetsvoorstel, dat – na de hiervoor bedoelde consultatieronde – werd ingediend bij de Tweede Kamer op 6 juli 2009.⁷ Het wetsvoorstel behelsde de invoering van een modaliteit voor de vereniging en de stichting. De modaliteit zou twee varianten kennen: de M.O.W. met de mogelijkheid tot winstuitkering en de M.O. zonder die mogelijkheid.⁸ Voordat het tot een parlementaire behandeling was gekomen, was er een volgend regeerakkoord van VVD en CDA (Rutte I) waarin de maatschappelijke onderneming geen onderwerp was. In november 2010 kondigde de regering de intrekking van het wetsvoorstel aan.⁹ Daarna bleef het enkele jaren stil, totdat in 2013 elementen uit de discussie aan de orde kwamen in het rapport van de Commissie Halsema.¹⁰ Kort daarop publiceerde Stichting Social Enterprise NL een pleidooi voor een herkenbare

* Mr. dr. E.R. Helder is universitair docent en coördinator notarieel recht aan de Universiteit Utrecht.

1. internetconsultatie.nl/bvm/reacties.

2. Zie E.R. Helder, *De juridische infrastructuur van de maatschappelijke onderneming* (diss. Utrecht), Den Haag: Sdu 2013, p. 51.

3. Zie o.a. het SER-advies nummer 2000/11 'De winst van waarden'.

4. De oudste vindplaats van de term 'maatschappelijke onderneming' dateert uit 1999, zie Helder 2013, p. 22.

5. Zie Helder 2013, p. 44.

6. Zie Helder 2013, p. 45.

7. Wetsvoorstel 32003.

8. Zie Helder 2013, p. 72 e.v.

9. Zie Helder 2013, p. 96-97.

10. Rapport aan de Minister van Economische Zaken 'Een lastig gesprek' van de Commissie Maatschappelijk Verantwoord Bestuur en Toezicht in Semipublieke Sectoren.

rechtsvorm voor sociaal ondernemerschap.¹¹ De invalshoek van Stichting Social Enterprise NL was niet het ondernemerschap in de semipublieke sector, maar een opkomende groep ondernemers voor wie winst niet een doel is, maar een middel ten dienste van de continuïteit van activiteiten die zijn gericht op een maatschappelijk belang. De omgekeerde beweging dus: niet een (semi)publieke sector die als onderneming gerund werd, maar ondernemerschap dat een publieke verantwoordelijkheid zag en wilde nemen. Deze groep ondernemers moest en moet vaak zijn toevlucht nemen tot een complexe juridische structuur om zijn activiteiten te kunnen financieren. Die complexe structuur staat evenwel op gespannen voet met de transparantie die inherent is aan de attitude van sociaal ondernemerschap.¹² Het Nederlandse rechtspersonenrecht mag de reputatie hebben dat het flexibel is, voor de categorie social enterprise bleek maatwerk lastig te realiseren, om niet te zeggen vrijwel onmogelijk. In dit opzicht is de Nederlandse wetgeving achteropgeraakt bij het buitenland.¹³ Het duurde tot 2017 voordat een volgend regeerakkoord de mogelijkheid bood om een rechtsvorm voor sociaal ondernemerschap op de politieke agenda te krijgen. Een nieuwe rechtsvorm werd niet aangekondigd, maar het regeerakkoord beloofde wel ‘meer ruimte’ voor sociaal ondernemerschap.¹⁴

Door een initiatiefnota van het kamerlid Bruins (ChristenUnie) kwam de rechtsvorm in het najaar van 2018 alsnog in beeld.¹⁵ Bruins koos het spoor van de modaliteit en hij stelde voor om die vooralsnog te beperken tot de B.V. Beperking tot één rechtsvorm zou de invoering vergemakkelijken. De keuze voor de B.V. sluit dan het beste aan bij de wensen van de sector en bij buitenlandse voorbeelden.¹⁶ Bijna twee jaar later kondigde de Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat aan dat het kabinet zal komen met een wettelijke regeling voor de door Bruins voorgestelde BVm.¹⁷ Weer een halfjaar later startte het ministerie een internetconsultatie rond een aanzet voor een wettelijke regeling.¹⁸ De internetconsultatie mag succesvol genoemd worden, gelet op het aantal reacties, maar zeker ook gelet op de gedegen inhoud van veel reacties. Allerlei partijen zijn kennelijk bereid om tijd en energie te investeren in de ontwikkeling van een rechtsvorm voor sociaal ondernemerschap.

3. Beperking tot de B.V.

Vooralsnog wordt voorgesteld om de maatschappelijke modaliteit alleen voor de B.V. mogelijk te maken. De redenen hiervoor zijn pragmatisch van aard. Invoering voor een enkele rechtsvorm zou eenvoudiger zijn dan een ge-

nerieke modaliteit. De keuze voor de B.V. ligt dan voor de hand omdat deze het beste aansluit bij de wensen van de doelgroep. Sociale ondernemingen stellen hun ondernemerschap voorop en prefereren daarom in principe de B.V. boven bijvoorbeeld de stichting, die nu eenmaal – ten onrechte – een charitatief imago heeft. Uit pragmatisch oogpunt is de beperking tot de B.V.-vorm begrijpelijk en wat mij betreft op dit moment acceptabel. Politiek is nu eenmaal de kunst van het haalbare. Dat neemt niet weg dat ik als einddoel een meer rechtsvormneutrale benadering zou toejuichen, niet alleen voor sociaal ondernemerschap, maar als uitgangspunt voor alle wet- en regelgeving. De opkomst van het sociaal ondernemerschap laat zien dat het onderscheid tussen commercieel en non-profit berust op een eenzijdige benadering van de werkelijkheid. Het onderscheid tussen commerciële en niet-commerciële rechtsvormen creëert daarom een karikatuur.¹⁹ Van Helden wijst op onder meer de N.V. Concertgebouw Amsterdam als voorbeeld van een organisatie die niet gericht is op het genereren van (financiële) winst voor haar aandeelhouders.²⁰ Dit betreft een naamloze vennootschap die is opgericht in 1882. Het onderscheid tussen de rechtsvormen was destijds minder gedifferentieerd dan in de twintigste eeuw. Toen in 1952 het Concertgebouworkest juridisch werd zelfstandig, werd een Orkeststichting opgericht, niet een tweede naamloze vennootschap. En wie momenteel een algemeen nut beogende activiteit wil onderbrengen in een N.V., een B.V. of een coöperatie, zal ontdekken dat de ANBI-status niet rechtsvormneutraal is. Ook de meeste cultuurfondsen nemen momenteel aanvragen van een N.V. of B.V. simpelweg niet in behandeling. De rechtsvorm van de N.V. Concertgebouw Amsterdam wordt om historische redenen gedoogd en is momenteel – anders dan Van Helden lijkt te suggereren – niet voor herhaling vatbaar.

Het probleem is hier mijns inziens niet de rechtsvorm, maar het feit dat een gedoogstatus nodig is. Dat laatste is een gevolg van de beeldvorming die is ontstaan rond bepaalde rechtsvormen en de consequenties die aan die beeldvorming worden verbonden door de wetgever en door allerlei andere stakeholders, zoals bijvoorbeeld de Belastingdienst en diverse categorieën financiers. De behoefte aan een herkenbare rechtsvorm komt uiteindelijk mede daaruit voort. Vanuit dat perspectief is de regeling voor een BVm een tijdelijke noodzaak, die zal verminderen of misschien zelfs verdwijnen wanneer rechtsvormneutraliteit (weer) het uitgangspunt wordt, niet alleen voor de sociale onderneming, maar ook voor de ANBI-status en andere wettelijke regelingen. Als de wetgever die stap zet, zullen andere stakeholders wel volgen. Wat

11. M. Hillen, S. Panhuijsen & W. Verloop, *Iedereen winst. Samen met de overheid naar een bloeiende social enterprise sector*, 2014.

12. E.R. Helder, ‘Maatschappelijke onderneming en social enterprise’, *TvOB* 2014, afl. 3, p. 94.

13. Zie onder meer A. Argyrou, *Social enterprises in the EU: Law promoting stakeholder participation in social enterprises* (diss. Utrecht), 2018.

14. Regeerakkoord 2017-2021, *Vertrouwen in de toekomst*, p. 33.

15. *Kamerstukken II* 2018/19, 35040, nr. 2.

16. Een bespreking van de initiatiefnota is te vinden in J.M. de Jongh, ‘Naar een nieuwe variant van de BV?’, *Ondernemingsrecht* 2018/121.

17. Kabinetsinzet Sociaal Ondernemen, brief 10 juli 2020. *Kamerstukken II* 2019/20, 32637, nr. 426. Een bespreking van de brief van de staatssecretaris is te vinden in M.J. van Uchelen-Schipper, ‘Sociale ondernemingen in Nederland: is het BV-recht nog flexibel genoeg?’, *WPNR* 2020, afl. 7298, p. 713-726.

18. Aanzet voor een wettelijke regeling voor een besloten vennootschap met een maatschappelijk doel (BVm), d.d. 3 maart 2021.

19. Zie M.J.S. Spanjersberg, ‘De sociale onderneming: een kat die een hond wil zijn’, *TvOB* 2019, afl. 1, p. 2-9.

20. R.C.J. van Helder, *Reactie*, *WPNR* 2020/7308.

daarbij behulpzaam kan zijn, is dat de rechtspersoon wordt onderscheiden van de daarmee verbonden onderneming c.q. instelling.²¹

4. Een maatschappelijk doel

De BVm zal in haar statuten dienen te omschrijven welk maatschappelijk belang de vennootschap nastreeft of bevordert. De Aanzet geeft een opsomming van categorieën die als maatschappelijk belang worden beschouwd. Ten opzichte van Wetsvoorstel 32003 uit 2007 is dit een aanscherping. Destijds werd voorgesteld dat de statuten het nagestreefde maatschappelijk belang zouden vermelden, een opsomming van toelaatbare sectoren was niet aan de orde.

De opsomming is limitatief bedoeld. Stokkermans heeft terecht opgemerkt dat toepassing van zo'n sectorenljstje tot onwenselijke resultaten kan leiden in individuele gevallen, enerzijds doordat 'groenwassers' kans zien binnen de termen te vallen, anderzijds doordat integere maatschappelijke ondernemers net niet in een categorie passen.²² Maatwerk blijft nodig. De notaris die de akte passeert waarin de statuten van de BVm worden vastgesteld, dient volgens de Aanzet te verklaren dat de statuten in overeenstemming zijn met de wettelijke eisen. Het ligt daarom mijns inziens meer voor de hand om in te zetten op richtlijnen voor notarissen – met ruimte voor een beoordeling per casus – dan op een formele lijst.²³ En voor zover een lijst toch wenselijk is, heeft een – niet-limitatieve – lijst van sectoren die bij voorbaat uitgesloten zijn (dus een 'zwarte lijst') de voorkeur. De zwarte lijst kan dan dienen als voorselectie voordat de notaris de richtlijnen toepast.

Lokin c.s. wijzen erop dat een praktijk is ontstaan waarin ondernemers wordt geadviseerd om te kiezen voor een zo ruim mogelijke doelstelling.²⁴ De doelomschrijving geeft immers de buitengrenzen aan van de rechtshandelingen die de rechtspersoon mag verrichten, maar verplicht tot niets. De betekenis van de statutaire doelomschrijving wordt verder gerelativeerd door de opvatting dat het uiteindelijke doel van elke vennootschap hetzelfde is, namelijk het genereren van zoveel mogelijk winst voor de aandeelhouders.²⁵ Ook deze opvatting draagt bij aan de huidige behoefte aan een herkenbare rechtsvorm voor maatschappelijk ondernemerschap.

Misschien kan de ontwikkeling van de BVm bijdragen aan een brede herwaardering van de doelomschrijving. Het ligt toch voor de hand dat een relatie is aan te wijzen tussen de redactie van de doelomschrijving en de specifieke intenties van de oprichters. In de huidige vennootschapspraktijk is die relatie flinterdun geworden. Die brede herwaardering zou gepaard moeten gaan met een discussie over een begrenzing van de mogelijkheid om

de doelomschrijving te wijzigen. Wijziging van de doelomschrijving wordt door de wet niet anders behandeld dan iedere andere statutenwijziging. Slechts voor de stichting wordt wel aangenomen dat de aard van de rechtspersoon – een doelvermogen – meebrengt dat wijziging van het doel niet veel verder zou mogen gaan dan een aanpassing aan gewijzigde omstandigheden, ook al wijst de tekst van artikel 2:296 BW daar niet op. Als we evenwel aannemen dat een rechtspersoon meerdere categorieën stakeholders heeft, is het niet vanzelfsprekend dat één categorie – bijvoorbeeld de aandeelhouders – de autonomie heeft om het doel een diametrale wending te geven.

5. Winstuitkering aan aandeelhouders

Een element in de discussie rond maatschappelijk ondernemerschap is de toelaatbaarheid van winstuitkeringen. Het primaat om over de winst van de vennootschap te beschikken, ligt vanouds bij de algemene vergadering van aandeelhouders. Uitgangspunt is dat de aandeelhouders de jaarrekening vaststellen en vervolgens mogen bepalen in hoeverre de daaruit blijvende winst aan henzelf wordt uitgekeerd of ter beschikking van de vennootschap blijft. Dit uitgangspunt is terug te vinden in het huidige artikel 2:216 lid 1 BW. Datzelfde wetsartikel geeft ook reeds enige nuanceringen van het uitgangspunt. Een besluit tot uitkering is nietig voor zover het inbreuk maakt op reserves die de vennootschap op grond van de wet of de statuten moet aanhouden. Bovendien kan in de statuten de bevoegdheid tot winstbestemming worden beperkt of aan een ander vennootschapsorgaan worden toegekend. Tenslotte doet de bevoegdheid tot winstbestemming geen afbreuk aan de verantwoordelijkheid van het bestuur voor de continuïteit van de rechtspersoon. Dit is gecodificeerd in artikel 2:216 lid 2 BW: het bestuur moet de winstuitkering goedkeuren en dient dit te weigeren indien het bestuur weet of behoort te begrijpen dat de vennootschap na de uitkering in liquiditeitsproblemen zal komen. De redactie van artikel 2:216 lid 1 BW duidt erop dat het volledig uitsluiten van winstuitkeringen aan aandeelhouders niet mogelijk is. Wellicht heeft dat aspect ooit bijgedragen aan de gedachte dat de maatschappelijke onderneming als rechtsvorm nauwer verwant zou zijn aan de stichting dan aan een kapitaalvennootschap. De gedachte dat een maatschappelijke doelstelling en uitkering van winst aan aandeelhouders elkaar geheel uitsluiten, werd zo'n vijftien jaar geleden prominenter gehoord dan tegenwoordig. Mijns inziens zien we hier een positieve ontwikkeling in de discussie, want overkapitalisatie wordt misschien niet als een acuut probleem gevoeld, maar geen enkel maatschappelijk belang is gebaat bij opgepot

21. Zie L. Timmerman, 'Vennootschap en onderneming', *WPNR* 2021, afl. 7321.

22. Chr.M. Stokkermans, 'Naar een wettelijke verankering van de maatschappelijke onderneming', *MvO* 2021, afl. 3/4, p. 97.

23. De opleiding en beroepssethische vorming van (kandidaat-)notarissen dient dan ook mede gericht te zijn op het zelfstandig kunnen hanteren van zulke richtlijnen.

24. M. Lokin, G. Rensen, N. Bosma & H. Hummels, *De aanzet voor een wettelijke regeling voor een besloten vennootschap met een maatschappelijk doel (BVm)*, p. 6, te vinden op internetconsultatie.nl/bvm/reactie/c4334744-499a-4694-8e58-0f97527451b6.

25. Rechtspersoonlijkheid gaat gepaard met beperking van aansprakelijkheid. De vraag kan gesteld worden welk maatschappelijk belang gediend is met aansprakelijkheidsbeperking als individuele winstmaximalisatie het achterliggende doel is. Is voor winstmaximalisatie de eenmanszaak niet de aangewezen rechtsvorm? Dit is een fundamentele vraag die buiten het bestek van dit artikel valt.

werkloos kapitaal. Er is wel een maatschappelijk belang dat rendement op investeringen mogelijk moet zijn.²⁶ Lokin c.s. willen de mogelijkheid openhouden dat de statuten van de BVm winstuitkering kunnen uitsluiten, maar onderbouwen dat niet.²⁷

In de Aanzet wordt vrij veel aandacht besteed aan de behandeling van behaalde winsten. Toch voegen de voorstellen die in de Aanzet worden gedaan omtrent de uitkering van winst weinig toe aan de bestaande wetgeving. Van Uchelen-Schipper toont aan dat artikel 2:216 BW voldoende mogelijkheden biedt om het recht van de aandeelhouders op een winstuitkering te reguleren in overeenstemming met het maatschappelijk belang dat door de vennootschap wordt nagestreefd. Een 'lek' in de huidige wetgeving is slechts de mogelijkheid om de beperkingen via een statutenwijziging op te heffen.²⁸ Ook dit is een reden om na te denken over de huidige mogelijkheden tot statutenwijziging. Zou een rechtspersoon niet zoiets als een identiteit hebben, die niet via een statutenwijziging aangetast zou mogen worden? Het simpele antwoord is 'nee', maar dat antwoord is slechts houdbaar vanuit een kale juridisch-technische benadering. De hardnekkige behoefte aan een rechtsvorm voor sociaal ondernemerschap laat zien dat die benadering niet volstaat.

6. Externe verantwoording

Transparantie is een sleutelbegrip voor sociaal ondernemerschap. In de Aanzet wordt voorzien in een maatschappelijk jaarverslag als aanvulling op de bestaande publicatieplicht van B.V.'s. Zillikens-Loos c.s. wijzen erop dat (inter)nationale standaarden voor maatschappelijke verslaggeving nog ontbreken.²⁹ Stokkermans attendeert op het Register Sociale Onderneming (RSO).³⁰ De daarmee samenhangende Code Sociale Ondernemingen (CSO) biedt handvaten en hulpmiddelen.³¹ Dat neemt niet weg dat een wettelijk kader wenselijk is.

In de Aanzet is opvallend weinig aandacht voor de dialoog met stakeholders. Het wetsvoorstel uit 2007 voorzorg in een verplicht orgaan dat belanghebbenden van de maatschappelijke onderneming zou vertegenwoordigen. Het heikele punt daarbij was de definitie van de belanghebbenden. De wetgever kwam er niet goed uit en ook in de literatuur kwam de oplossing niet bovendrijven.³²

De Aanzet gaat ervan uit dat een BVm in dialoog is met belanghebbenden en daarover verantwoording aflegt in het maatschappelijk jaarverslag. De consultatie brengt aan het licht dat de stakeholderdialoog nog als een uitdaging voor de wetgever wordt gezien. Eerder heb ik reeds

gewezen op het risico dat overregulering gemakkelijk kan leiden tot bevoordeling van bepaalde belanghebbenden ten opzichte van andere belanghebbenden, waardoor het maatschappelijk belang in de knel kan komen. Illustratief zijn hier de ervaringen met buurt- en burgerinspraak. De deelnemers daaraan zijn vaak verre van representatief voor de doelgroep.³³ Het is aan het bestuur van de BVm om de inbreng van stakeholders in het perspectief van het maatschappelijk belang af te wegen. De dialoog met de stakeholders dient daaraan dienstbaar te zijn en het is zeer de vraag of formalisering dat bevordert.

Het wetsvoorstel van 2007 voorzorg in een verplichte raad van toezicht, bestaande uit ten minste drie natuurlijke personen, aangeduid als commissarissen.³⁴ In de Aanzet wordt gezwegen over een intern toezichthoudend orgaan. Indertijd heb ik bepleit dat de rechtsvorm voor de maatschappelijke onderneming een toezichthoudend orgaan zou moeten hebben dat onafhankelijk was van de aandeelhouders (of andere stakeholders). Inmiddels rijst de vraag of een verplichte raad van commissarissen niet te zeer drempelverhogend zal uitpakken, indien de rechtsvorm ook voor start-ups en andere kleinschalige ondernemingen bereikbaar moet zijn. In dit opzicht is wellicht interessant het wettelijke label 'société de mission' dat in 2019 in Frankrijk is ingevoerd.³⁵ Dit label stelt als voorwaarde de aanwezigheid van een 'comité de mission' (of een eenhoofdige variant, de 'référant de mission').³⁶ Het maatschappelijk jaarverslag wordt door dit orgaan opgesteld. Enerzijds dient de governance van de BVm geen belemmering te zijn om deze rechtsvorm te kiezen, anderzijds zou de wetgever nog eens moeten overwegen hoe de maatschappelijke missie voldoende geborgd wordt als een BVm een enig aandeelhouder heeft die tevens enig bestuurder is.

7. Exit

In de Aanzet wordt voorzien in de mogelijkheid dat het bestuur van de vennootschap kan besluiten om de toepassing van het BVm-regime te beëindigen. De gedachten van de staatssecretaris gaan uit naar een regeling naar analogie van de juridische fusie en de juridische splitsing. Het bestuursbesluit dient bekend te worden gemaakt in een landelijk dagblad, waarna belanghebbenden in verzet kunnen komen bij de rechtbank.³⁷ Uit het oogpunt van uniformiteit van het rechtspersonenrecht zou ik er de voorkeur aan geven om de beëindiging van het BVm-regime te behandelen als een omzetting als bedoeld in artikel 2:18 BW. Analooq aan de omzetting van de stichting kan gekozen worden voor rechterlijke machtiging,

26. Zie hierover Helder 2014.

27. Lokin e.a., p. 11.

28. Van Uchelen-Schipper 2020, par. 6.

29. M.J.L.A.M. Zillikens-Loos, Q.M.J.A. Crul & T.A. Schriemer, 'De nieuwe juridische jas voor de maatschappelijke onderneming komt eraan: de BVm', *MvO* 2021, afl. 3/4, par. 7.

30. Stokkermans 2021, par. 6.

31. codesocialeondernemingen.nl.

32. Zie hierover Helder 2013, p. 81-83.

33. L. Lijkendijk, *Lange lijnen. Henk Jan Meijer, burgemeester van Zwolle*, Zwolle: Waanders 2019, p. 115.

34. Helder 2013, p. 78.

35. Van Uchelen-Schipper 2020, par. 3.

36. Zie Van Uchelen-Schipper 2020, noot 28.

37. Art. 2:314 lid 3 jo. art. 2:316 lid 2 BW en art. 2:334h lid 3 jo. art. 2:334l lid 1 BW.

waarbij als voorwaarde wordt gesteld dat het op het moment van omzetting aanwezige vermogen uitsluitend mag worden aangewend in het maatschappelijk belang (conform art. 2:18 lid 6 BW).

Hoewel er argumenten zijn om beëindiging van het BVm-regime uit te sluiten, komt het mij voor dat uitsluiting een te grote inbreuk op de flexibiliteit van het rechtspersonenrecht zou zijn, waarmee de BVm als rechtsvorm mogelijk te veel aan aantrekkelijkheid zou verliezen.

8. Slotbeschouwing

In 2013 kwam ik tot de conclusie dat het Nederlandse rechtspersonenrecht behoefte had aan een wettelijke rechtsvorm voor maatschappelijke ondernemingen, die een modaliteit zou zijn van de N.V. en de B.V., gericht op een in de statuten omschreven maatschappelijk doel, met een geclausuleerde mogelijkheid tot winstuitkering aan aandeelhouders.³⁸ De Aanzet doet vermoeden dat die conclusie hier en daar wordt gedeeld. Ik kwam ook tot de conclusie dat de dialoog met de stakeholders weliswaar essentieel is, maar dat institutionalisering van een belanghebbendenvertegenwoordiging niet wenselijk is. De Aanzet heeft die valkuil vermeden.³⁹ Wat mij betreft weerstaat de wetgever de kritiek die hierop vanuit de consultatie is gekomen.⁴⁰

Alles overziend zet de wetgever een stap in de goede richting door de BVm in te voeren, omdat hiermee wordt voorzien in een leemte in het huidige rechtsvormenlandschap. Vanuit juridisch oogpunt is het niet eens zo'n grote stap, aansluiting op het bestaande B.V.-recht is vrij eenvoudig te realiseren. Naar mijn verwachting is de BVm een tussenstap, hetzij op de weg naar een modaliteit die voor meerdere rechtsvormen beschikbaar is, hetzij op de weg naar een wetgeving waarin sociaal ondernemerschap de norm wordt. De huidige maatschappelijke trend tendert naar het laatste, maar trends keren – gelukkig én helaas – ook wel eens om.

38. Helder 2013, p. 339.

39. Over de positie van stakeholders in rechtsvergelijkend perspectief: A. Argyrou, *Social enterprises in the EU: Law promoting stakeholder participation in social enterprises* (diss. Utrecht), 2018.

40. Zie bijv. Zillikens-Loos, Crul & Schriemer 2021, par. 6.4.